

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Ігор О. Бучацький називає матчі, що були проведені українськими хокеїстами "України" у Кракові і Криниць (1941 р.). Суперниками команди були хокеїсти клубів, в яких поруч із німцями та чехами були "тузи" польських дружин. Українські хокеїсти перемогли з рахунками 6:1; 4:2; 4:1; 8:5; 6:1.

Перемога в тих двох турнірах була найкращим успіхом українських хокеїстів від початку існування команди. Німецька преса зачислила українців до найкращих хокейних команд Європи [4, 293; 3, 20].

Висновки. Отже, спортивне товариство "Україна" – Львів має багату історію. Її діяльність на західноукраїнських землях була багатоаспектною, сприяла пробудженню національної самосвідомості та патріотичних почуттів українців. Поглиблене вивчення спортивних досягнень товариства є

актуальним і в умовах сучасного українського життя.

1. Вацеба О. *Україно! Темпо!* / О. Вацеба // *Фізичне виховання в школі.* – 2007. – № 1. – С. 56.

2. Пангелова Н.Є. *Історія фізичної культури* // Н.Є. Пангелова. – К.: *Освіта України*, 2010. – 294 с.

3. *70-річчя заснування спортивного товариства "Україна" – Львів. 1911. – Філадельфія-Торонто, 1981. – 118 с.*

4. Скоцень О. *З футболу у світ* / О. Скоцень. – Торонто, 1985. – 638 с.

5. Трофим'як Б.Є. *Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні* / Б.Є. Трофим'як. – К.: *ІЗМН*, 1997. – 424 с.

6. Філь С.М., Худолій О.М., Малка Г.В. *Історія фізичної культури* / С. Філь. – Харків: "ОВС", 2003. – 160 с.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2012

УДК 1:37(477)

Надія Ашиток, кандидат філологічних наук,

доцент кафедри соціальної кафедри та корекційної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Формування професійних умінь, у тому числі комунікативних, у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів неможливо здійснити лише шляхом опанування теоретичного матеріалу. Розв'язання цієї складної задачі забезпечується практичними заняттями та соціально-педагогічною практикою.

Ключові слова: комунікативна компетентність, соціально-педагогічна діяльність, соціально-педагогічна практика.

Літ. 16.

Постановка проблеми та аналіз публікацій. У часи соціально-економічної та політичної кризи гостро сприймаються проблеми виховання нових поколінь, оскільки без їх розв'язання неможливий подальший розвиток суспільства. Тому до освітніх питань у такі періоди звертаються представники різних наук – педагоги, філософи, соціологи. Особливо часто науковці сучасної України переймаються проблемами комунікативної компетенції в освітньому дискурсі. До цих науковців належать О. Акулова, Б. Гершунський, Л. Захарова, В. Нароліна, Н. Побірченко, В. Соколова В. Соколов та ін. [1; 9; 10; 12; 13].

Комунікативна компетентність соціальних педагогів, безперечно, необхідна для ефективної соціально-педагогічної діяльності, а тому є сенс у закладах професійної освіти приділяти належну увагу її формуванню протягом всього часу

навчання студентської молоді, яке з позицій його алгоритмізації поділяється на етапи: діагностичний, на якому з'ясовуються наявність комунікативних здібностей у студентів, їхній комунікативний потенціал, ступінь початкової мовної сформованості студентів-першокурсників, що набута ними на попередньому етапі навчання – переважно в загальноосвітній школі або педагогічному коледжі; теоретично-навчальний, що передбачає засвоєння студентами комунікативних знань, що є узагальненим досвідом людства в комунікативній діяльності; практично-навчальний, спрямований на формування комунікативних навичок – автоматизованих свідомих дій, що сприяють швидкому відображенню у свідомості комунікативних ситуацій, визначають успішність сприйняття, розуміння об'єктивного світу й відповідного впливу на нього у процесі соціально-

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

педагогічної комунікації, та комунікативних вмінь – комплексу дій. Цей етап відбувається на практичних заняттях та соціально-педагогічній практиці; контроль-но-рефлексивний, на якому проводяться різні форми перевірки знань студентів (співбесіди, колоквиуми, заліки, екзамени тощо), здійснюється аналіз набутої комунікативної компетентності, оцінюється успішність викладацької роботи.

Метою статті є дослідження процесу формування комунікативної компетентності соціальних педагогів, без якої неможлива їхня фахова діяльність.

Виклад основного матеріалу. Безперечно, важливим для комунікативної компетентності майбутніх соціальних педагогів у закладах професійної освіти є їхня попередня підготовка, що переважно здійснюється у період допрофесійної освіти у загальноосвітніх школах. У цьому контексті на діагностичному етапі доцільними є дослідження впливу мовлення на професійну соціалізацію студентської молоді – вчорашніх учнів, що й розглядається у запропонованій роботі, яка ґрунтується на результатах анкетування і спостережень авторки за мовленням студентів першого курсу соціально-гуманітарного факультету Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка. Методами дослідження послужили анкетування, аналіз продуктів діяльності і навчальної документації, бесіда.

У березні 2009 році на соціально-гуманітарному факультеті було проведено перше анкетування, у якому брали участь 108 студентів 1 – 4 курсів. Анкети передбачали не тільки перевірку знань з соціальної педагогіки, а й ступінь мовної сформованості учасників анкетування. Загалом відповіді студентів нагадували міні-твори.

У процесі дослідження були виявлені деякі закономірності: зміст у 9 анкетах з 24 був оцінений на “відмінно”, 10 – на “добре”. 5 – на “задовільно”. Анкети із змістовними відповідями рідко були орфографічно і пунктуаційно безграмотними. Лише у двох випадках розбіжність між балами за зміст і грамотність складала два бали, зниження оцінки у цих двох випадках спостерігалось при більш низькій оцінці за грамотність. Серед 24 осіб – 7 респондентів були мешканцями села (29%), серед яких у трьох студентів були проблеми з розвитком мовлення і грамотністю. Отже, городяни (серед яких 72% учасників написали на позитивну оцінку) порівняно з вихідцями з села (серед яких на позитивну оцінку написали лише 57%) краще обізнані у правилах правопису. Як виявилось, існує залежність між

розвитком мовлення, грамотністю та успішністю. Найбільш слабкими з точки зору грамотності і викладу змісту з 24 творів були 4. Три твори з цих 24 виявили збіднений словниковий запас, переважання простих речень, слабку обґрунтованість думки, кількість помилок у цих роботах перевищувала 40.

Після проведення першого анкетування та опрацювання були відібрані анкети для з’ясування зв’язку між сформованістю мовлення та професійною спрямованістю роботи 24 першокурсників, які обрали спеціальності “соціальний педагог та практичний психолог”. Цим респондентам було запропоновано взяти участь у повторному анкетуванні для з’ясування зв’язку між мовною сформованістю та професійним вибором. До цих анкет увійшли наступні питання: Ким ви мріяли стати, навчаючись у школі? Чому ви обрали професію “соціальний педагог”? Чому ви не обрали професію, про яку мріяли? Ким ви хочете працювати після закінчення університету? Де і чому? [результати двох анкетувань представлені у роботі – 3]. З усіма респондентами – учасниками двох анкетувань додатково були проведені бесіди з метою з’ясування місця їх постійного проживання, рівня начитаності та успішності. З’ясовувались можливі труднощі в оплаті за навчання та уточнювались свідчення студентів щодо їх успішності у деканаті.

Молодь, яка усвідомлює недостатній рівень свого мовлення, навичок комунікативної діяльності, що являє собою процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок є важливою, стрижневою сферою духовного зростання людини, формування інтелектуального й етичного потенціалу суспільства, переважно враховує це при виборі професії. Нами був виявлений зв’язок між розвитком мовлення і вибором професії. Як правило, студенти із слабо розвиненим мовленням мріяли про професії, не пов’язані з необхідністю багато і якісно спілкуватися.

Відмова від омріяної професії пояснювалась по-різному. Причини відмови умовно можна поділити на об’єктивні і суб’єктивні. До об’єктивних належать неможливість працювати в Україні за певними професіями (пілот “Формули-1”), кризовим станом окремих професійних галузей в Україні (перукар, танкіст, пілот літака, художник тощо), недостатністю фінансової підтримки сім’ї (студентами обирались навчальні заклади ближче від дому і ті, навчатися на які, дешевше), складність у працевлаштуванні за певними професіями після закінчення вузу (через

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

цю причину молоді люди відмовлялись від професій перекладача англійської мови, юриста). Суб'єктивні причини також впливали на відмову від омріяної професії, а це – невпевненість у своїх знаннях (наприклад, респонденти вважали, що знань для підготовки юриста потрібно більше, ніж для підготовки соціального педагога), розчарування (один із студентів розчарувався у професії політолога, він обурювався тим, що політологи часто змінюють свої переконання з кон'юнктурних міркувань, а тому вважав їх не порядними), невпевненість у своїх фізичних можливостях (студентки відмовлялись від професій стоматолога і лікаря, оскільки ці професії пов'язані з переживаннями людей). Лише 17% студентів реалізували свою мрію, поступивши вчитися в університет за спеціальністю “Соціальна педагогіка, практична психологія”.

Професійне самовизначення – довготривалий процес, який не обмежується лише ситуацією вибору. Встановлено, що чим раніше формується соціально-професійна орієнтація, тим більш свідомим буде вибір професії і стабільнішою майбутня професійно-трудова поведінка. Сформованість професійної спрямованості дітей у шкільному середовищі бажана, між тим ще більш важливою є визначеність професійного вибору у студентської молоді, адже на формування професійної компетентності та її окремого прояву комунікативної компетентності впливають не лише комунікативні здібності і попередньо сформовані якості у цьому напрямі, а й особистісна професійна спрямованість. Занепокоєння викликають не тільки результати вивчення професійної орієнтованості респондентів до вступу в університет, а й випадки не збігу запланованої на майбутнє професії з тією, яка реалізується.

Лише двоє респондентів з 24 опанували професію, про яку мріяли, і лише 15 поєднали підготовку з омріяної з іншої (студенти планували працювати у майбутньому або соціальними педагогами, або практичними психологами). Отже, лише 42% студентів планували на майбутнє працювати за професією, на яку навчались. Окремо слід відзначити трьох респондентів, один з яких виявив бажання у майбутньому стати власником психологічної служби, інший – працювати психологом-консультантом з приватною практикою, ще інший – соціальний педагогом на фірмі або підприємстві. Бажання цих студентів не можуть здійснитися через відсутність посади соціального педагога на фірмі або підприємстві та відсутність приватної психологічної практики.

Важливим, на наш погляд, є висновок, який впливає з попередньо проведеного діагностичного дослідження: більшість студентів виявили бажання працювати у професійній сфері “людина – людина”, у тому числі в суміжній з соціально-педагогічною діяльністю – психологічною, і це потрібно враховувати при підготовці студентів. Зокрема, було з'ясовано, що для студентів, навіть для тих, які відрізнялись недостатнім рівнем мовної сформованості, актуальним є становлення комунікативної компетентності, яка у межах вищої професійної школи здійснюється під час читання передбачених навчальним планом дисциплін. У зв'язку з необхідністю формування не лише знань у сфері комунікативної діяльності, а й навичок та вмінь, а це є складовою компетентності, важливого значення набувають практичні заняття. Дисципліни, що ознайомлюють студентів з основами комунікативних компетентностей, являють продуману систему знань, що пропонуються у певній послідовності – від поверхневих до більш глибоких, у напрямі від теоретичних до більш прагматичних.

Слід визнати, що удосконалення комунікативних знань і навичок для професійної діяльності відбувається під час проходження практики. Про це, зокрема, пише А.В. Растянніков [14, 29], який вважає: компетентність – це не лише наявність знань, а й уміння розпоряджатися ними при виконанні своїх функцій, визначаючи місце та роль компетентності у розвитку творчих здібностей особистості. Важливість практики для становлення професійної компетентності відзначає М.А. Холодна, яка розглядає здатність приймати ефективні рішення як прояв компетентності у професійній діяльності [15]. На практиці створюються умови використання набутих знань для формування необхідних професійних знань та вмінь у практичній діяльності, засвоєння елементів досвіду від осіб, що займаються цією діяльністю професійно. Особливо це важливо при підготовці спеціалістів, діяльність яких спрямована на комунікативну взаємодію з людьми, особливо якщо ця діяльність пов'язана зі специфічною клієнтурою – людьми, що потребують допомоги.

Незважаючи на незаперечне значення практики для підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери з метою опанування навичками комунікативної взаємодії, у науковій літературі цей різновид підготовки розглянутий недостатньо, хоча окремі розвідки у цьому напрямі робились [2; 5; 7, 37 – 52; 11, 84 – 103; 8, 37 – 52; 16; 11, 84 – 103.]. Практичні розробки, які можна використовувати під час практики пропонувались окремими дослідниками [2; 5].

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Мету соціально-педагогічної практики можна сформулювати як формування професійних, у тому числі комунікативних, умінь та особистісних якостей спеціаліста гуманістичної спрямованості і на їхній основі оволодіння видами професійної діяльності на рівні, якому повинен відповідати фахівець. Методологічною основою організації практики служить діяльнісний підхід до процесу професійного становлення спеціаліста професійної сфери. Саме включення студента у різні види комунікативної діяльності, які мають чітко визначені завдання, та його активна позиція сприяють успішному становленню спеціаліста. Для чіткої організації практики студента-практиканта на весь її період складається індивідуальний план, який передбачає використання комунікативних методів – бесіди з адміністрацією закладу, вчителями, шкільними психологами, батьками, учнями та ін. На практиці студент здійснює роботу не лише у формі бесід, а й лекцій, диспутів, виступів та ін. Після закінчення практики студент повинен виступити з доповіддю про результати проходження практики і виконання індивідуального завдання на підсумковій конференції, що також є перевіркою становлення комунікативної компетентності майбутнього соціального педагога.

Практика дає можливість майбутнім фахівцям опанувати навички мовлення, набути комунікативні вміння на основі сформованої професійної картини світу, становлення якої неможливе без мови, оскільки, за слушним твердженням Г.І. Гадамера, у мові “виявляє себе світ... Мовний характер нашого досвіду світу передує всьому, що ми пізнаємо та висловлюємо як суще. Те, що є предметом пізнання та висловлювання, завжди вже оточене світовим горизонтом мови” [6, 520].

Висновки. Формування професійних умінь, у тому числі комунікативних, та важливих фахових особистісних якостей у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів неможливо здійснити лише шляхом опанування теоретичного матеріалу. Розв’язання цієї складної задачі забезпечується практичними заняттями та соціально-педагогічною практикою, на яких на основі набутих знань у студентів формуються, крім інших, комунікативні навички та вміння. Лише за умови поєднання теорії і практики забезпечується успішність професійного становлення особистості на основі сформованого розвиненого мовлення, яке є основою засвоєння професійних знань, сприяє загальному розвитку особистості, що дозволяє особистості дізнатися більше про світ професій, їх зміст, усвідомити світ

і себе у цьому світі. Формування комунікативної компетентності як складової професійної компетентності забезпечує ефективність підготовки молодого фахівця а саме – його конкурентоспроможність, адже сучасній Україні потрібен фахівець, здатний максимально використовувати свій потенціал, мобільність, проявляти гнучкість та професійну ерудицію на основі наявних знань та досвіду.

1. Акулова О.В. *Ключевые компетенции как цель и результат современного образования // II Академические чтения. – Спб РГПУ им. А.И. Герцена. – 2002. – № 3. – С. 35 – 37.*

2. Ашиток Н., Білінський І. *Робочий зошит із соціальної роботи студента-практиканта. – Дрогобич: Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2004. – 21 с.*

3. Ашиток Н.І. *Вплив жаргонного фраземного мовлення на соціалізацію студентської молоді // Молодіжна політика: Проблеми і перспективи. Зб. матеріалів V Міжнарод. науково-практ. конф. 15 – 19 травня 2008 р. – Дрогобич, 2008. – С. 248 – 252.*

4. Ашиток Н.І. *Жаргонізм як засіб соціалізації студентської молоді та шляхи їх формування // Молодіжна політика: Проблеми і перспективи. Зб. матеріалів IV Міжнарод. науково-практ. конф. 10 – 11 травня 2007 р. – Дрогобич: Вимір, 2007. – С. 162 – 169.*

5. Ашиток Н.І. *Робочий зошит із соціальної роботи студентів-практикантів. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2007. – 22 с.*

6. Гадамер Х.-Г. *Истина и метод: Основы философской герменевтики. – М., 1988. – 520 с.*

7. Галагузова М.А. *Система профессиональной подготовки социальных педагогов // Социальная педагогика. Курс лекций: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений // Под общ. ред. М.А. Галагузовой. – М.: ВЛАДОС, 2001. – С. 37 – 52.*

8. Галагузова Ю.П., Сорвачева Г.В., Штинова Г.Н. *Социальная педагогика. Практика глазами преподавателей и студентов. Пособие для студентов. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 224 с.*

9. Гершунский Б.С. *Философия образования для 21 века (в поисках практико-ориентированных образовательных концепций). – М.: Совершенство, 1998. – 512 с.*

10. Захарова Л.Н., Соколова В.В., Соколов В.М. *Профессиональная компетентность. Умения и психолого-педагогическое проектирование: Учебное пособие. – Нижний Новгород, 1995. – 136 с.*

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ КАНІСТЕРАПІЇ

11. Зверева І.Д. Соціально-педагогічна робота у загальноосвітніх закладах // Соціально педагогіка : теорія і технології: Підручник // За ред. І.Д. Зверєвої. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 84 – 103.
12. Наролина В.И. Развивающий эффект процесса формирования межкультурной коммуникативной компетентности специалиста / В.И. Наролина // Высшее образование сегодня. – 2008. – №5. – С. 23 – 25.
13. Побірченко Н. Профорієнтація в школі: нові освітні позиції і програми // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2007. – №38. – С. 3 – 31.
14. Растянников А.В. Рефлексивное развитие компетентности в современном творчестве. – М., 2002. – 116 с.
15. Холодная М.А. Психология интеллекта. – Томск – Москва, 1997. – 370 с.
16. Шульга В. Соціальний педагог у загальноосвітньому закладі: Методичні рекомендації. – К.: Ніка-Центр. 2004. – 124 с.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2012

УДК 37.013

Ірина Комар, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
Лілія Гальма, студентка Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ КАНІСТЕРАПІЇ

У статті розкрито зміст каністерапії як виду лікування і реабілітації людини за допомогою спеціально відібраних і навчених собак під наглядом кваліфікованих фахівців. Доведено, що такий вид терапії може успішно застосовуватися у соціально-педагогічній практиці.

Ключові слова: анімалотерапія, каністерапія, реабілітація, корекція.

Літ. 6.

Постановка проблеми. В наш час особливу увагу привертають до себе проблеми реабілітації і лікування дітей-інвалідів, інтеграції в суспільство дітей з девіантними проявами поведінки, корекції різноманітних порушень психіки як дітей, так і дорослих.

Серед усього різноманіття методик можна виділити ті з них, в яких мистецтво і природа виступають як терапевтичний фактор, у тому числі, наприклад, натуртерапія – використання природи як самостійного терапевтичного методу. Спостереження за взаємодією людини та тварин дали поштовх для проведення досліджень, що виявляють ефективність і користь терапії за допомогою тварин, так званої, анімалотерапії.

Анімалотерапія – вид терапії, що використовує тварин та їх образи для надання психотерапевтичної допомоги. Це цивілізований науковий метод лікування і профілактики серйозних захворювань. У анімалотерапії використовуються символи тварин: образи, малюнки, казкові герої, іграшки, а також живі тварини, спілкуватися з якими безпечно.

Анімалотерапію часто називають нетрадиційним методом, який, тим не менш, має давню історію. Про те, що тварини лікують, було відомо ще 10 тисяч років тому до нашої ери. У V столітті до

н.е. Гіппократ помітив вплив навколишньої природи на людину і говорив про користь лікувальної верхової їзди. Стародавні греки приблизно 3000 років тому виявили здатність собак допомагати людям упоратися з різними недугами. З тією ж метою єгиптяни використовували кішок. У Стародавній Індії “прописували” як ліки прослукування пташиного співу, а у Древньому Китаї популярним було милування природою [6, 35].

Анімалотерапія, або, як її ще називають, зоотерапія, впродовж років досліджувалась різними вченими у багатьох країнах світу. Проаналізувавши ці дослідження можна виділити такі основні види анімалотерапії:

- Ненаправлена анімалотерапія – взаємодія з тваринами в домашніх умовах без усвідомлення або цілеспрямованого розуміння їх терапевтичного значення.

- Направлена анімалотерапія – цілеспрямоване використання тварин і (або) їх символів за спеціально розробленими терапевтичними програмами. Цей вид зоотерапії використовує спеціально навчених тварин, а не тварин пацієнта.

Направлена анімалотерапія, в свою чергу, поділяється на види залежно від того, які саме тварини використовуються:

- іпотерапія – терапія за допомогою коней;